

до Положення про організацію освітнього процесу в Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського
Додаток 14

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва
Кафедра музичного мистецтв
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Академії **М.І. Антоненко**

_____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальний інструмент «Фортепіано»

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	бакалавр (назва освітнього рівня)
галузь знань	02 Культура і мистецтво (шифр і назва галузі знань)
спеціальність (спеціалізація)	025 «Музичне мистецтво» (код і назва спеціальності (або спеціалізації))
освітня програма	Музичне мистецтво (назва освітньої програми)
тип дисципліни	Обов'язкова (обов'язкова / вибіркова)

Київ 2020

Навчальна програма «**Спеціальний інструмент (Фортепіано)**» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» в галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Укладач: Виноградов Д. Г. – старший викладач кафедри музичного мистецтва ННІ «Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва»

Рецензенти:

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри музичного мистецтва «Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва».

Протокол від «16» жовтня 2020 року № 1/2

Завідувач кафедри, доцент _____ Марченко В.В.

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис, ініціали, прізвище)

Обсяг курсу – 1110 годин
 Індивідуальних – 472 години
 Самостійних – 638 годин
 Диференційований залік – 1,4,6 семестр
 Екзамен – 2,3,5,7 семестри
 Державний екзамен – 8 семестр

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Спеціальний інструмент (Фортепіано)»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS: 37	02 «Культура і мистецтво» 025 «Музичне мистецтво»	Нормативна
Модулів: 4	«Фортепіано»	Рік підготовки: 1 – 4
Змістових модулів: 20		Семестр: 1 – 8
Загальна кількість годин: 1110		Індивідуальні години: 472
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 1 та 4 рік підготовки – 2 год. 2 та 3 рік підготовки – 2,5 год. самостійної роботи студента – 5,6 год.	Освітній ступінь «Бакалавр»	Самостійна робота: 638 Вид контролю: Змістовий модуль: 20 Модуль – 4 (академічний концерт – 1-8 семестри; диференційований залік – 1 семестр; іспит – 2-7 семестри; державний екзамен – 8 семестр)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальність «Фортепіано» - є одним із головних предметів професійної підготовки бакалаврів музичного мистецтва і має на меті практичну підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності. В ході практичного вивчення музичних творів різних епох стилів та жанрів, студенти мають здобути навички трактування та інтерпретації музичних творів щоб максимально наблизитися до втілення ідеї автора музичного твору. Це є важливою складовою комплексу фахових компетенцій.

Засвоєння навчального матеріалу курсу забезпечує оволодіння технічними та фаховими компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво. Інструментальне виконавство». Саме у спеціальному класі формуються ті складові майстерності, які в подальшому творчому житті молодого музиканта будуть забезпечувати ефективність його функціонування у сфері музичного мистецтва у всіх його різновидах. Звісно, для досягнення системності в освітньому процесі студента дуже важливим виступає збалансованість та різнобічність усіх складових навчального плану.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу: «Спеціальний інструмент (Фортепіано)» є підготовка висококваліфікованих фахівців-піаністів, які гармонійно володіють художньою та технологічною сферами музично-виконавської майстерності, які можуть вільно володіти як основним своїм інструментом (рояль, фортепіано) так і усіма клавішними інструментами. в результаті підготовки студенти навчатимуться не тільки сольного виконання, а й навчатимуться грати в ансамблі, дуеті, акомпанувати і т. п.

Головні завдання курсу: «Спеціальний інструмент (Фортепіано)» покликаний постійно активізувати творчу активність студента, яка повинна стати неодмінною умовою його професії. Це полягає у постійному прагненні до самовдосконалення, опануванню якомога більш широкого репертуару усіх епох та стилів, створенню умов для реалізації виконавського потенціалу.

Увесь комплекс дисциплін, які супроводжують роботу фортепіанного класу дозволяє виховати у студента широкий кругозір, що включає національну самосвідомість, художнє мислення у в найширшому сенсі слова, всебічний розвиток здібностей, найбільш повне розкритті їх індивідуальностей.

Здатності розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог (ІК).

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності

ПРН 5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН 7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Загальні компетентності (ЗК)				
	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 1
ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ПРН 5	ПРН 7	ПРН 3	ПРН 17
ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ПРН 5	ПРН 7	ПРН 3	ПРН 17
ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями..	ПРН 5	ПРН 7	ПРН 3	ПРН 17
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
СК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 5	ПРН 12	ПРН 3	ПРН 17
СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.	ПРН 5	ПРН 12	ПРН 3	ПРН 17
СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.	ПРН 5	ПРН 12	ПРН 3	ПРН 17
СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.	ПРН 5	ПРН 12	ПРН 3	ПРН 17

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни «Фах» є опанування дисциплін «Фах», «Аналіз музичних стилів», «Основи сценічно-виконавської майстерності», «Читання нот з аркуша», «Основи виконавської інтерпретації», «Сольфеджіо», «Гармонія», «Поліфонія», «Аналіз музичних творів», «Історія музичного виконавства», «Всесвітня історія музичної культури» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Виконавська інтерпретація поліфонічного твору та двох різнохарактерних п'єс.

Робота над поліфонічним твором. Види поліфонічного багатоголосся. Поняття імітаційної поліфонії. Методи і форми роботи над багатоголосною фактурою. «Уртекст» та редакторські інтерпретації нотного тексту. Основні етапи опрацювання поліфонічного твору.

Розвиток виконавських навичок у процесі виконавської інтерпретації творів кантиленного та віртуозного характеру. Особливості звуковидобування та інтонування у кантілені. Методи роботи над якісним виконанням віртуозних творів. Засоби музичної виразності: динаміка, агогіка, штрихи, педалізація, артикуляція. Фразування, як художньо-смысловий поділ музичної мови.

Розвиток навичок самостійної роботи музиканта-виконавця. Моделювання та практичне втілення власної виконавської концепції музичного твору відповідно до його жанрово-стильових та художньо-образних характеристик.

Розділ 2. Виконавська інтерпретація твору великої форми, концертного етюд та п'єси.

Особливості роботи над творами великої форми (соната/ концерт/ варіації). Сонатна форма / концертна форма / варіаційна форма та особливості її виконавської інтерпретації. Музична драматургія твору великої форми. Порівняння різних виконавських інтерпретацій твору, що вивчається. Поняття індивідуального виконавського стилю.

Робота над технікою в процесі практичного опрацювання концертного етюд. Аплікатура, координації рук, свобода виконавського апарату, єдність художніх та технічних аспектів виконання.

Вибір та самостійне вивчення фортепіанного твору. Креативність та варіативність музично-виконавського мислення.

Розділ 3. Виконавська інтерпретація поліфонічного твору (або твору великої форми) та концертної п'єси.

Формування виконавської концепції обраних музичних творів та їх втілення у репетиційній роботі і концертному виконанні. Розкриття об'єктивних значень нотного тексту та його суб'єктивно-особистісного змісту; відповідність виконавської концепції авторському задуму, культурно

- історичному контексту, жанрово-стильовим вимогам, принципам формотворення та музичної драматургії. Особливості виконавської інтерпретації музичного твору у контексті ансамблевої /концертмейстерської діяльності.

Творчій підхід до виконавської діяльності як показник високого рівня культури виконавця. Готовність до творчої музичної діяльності (виконавської, педагогічної, просвітницької). Формування досвіду художньої активності фахівця, постійного пошуку творчих рішень у створенні виконавських концепцій музичних творів минулого і сучасності. Вдосконалення художнього смаку та формування індивідуального виконавського стилю музиканта.

Перевірка сформованості професійної компетентності на виробничій (виконавській) практиці за фахом. Корегування програми. Підготовка до підсумкової атестації.

*** Формування індивідуальної навчальної програми відбувається на основі програми навчальної дисципліни з урахуванням рівня фахової підготовки, художньої та технічної майстерності студента. Індивідуальна програма повинна включати різні за художньо-образним змістом, жанрами та стилем музичні твори і бути спрямована на подальший розвиток та вдосконалення музично-інструментальних умінь та навичок магістранта.

4. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Виконавська інтерпретація поліфонічного твору та двох різнохарактерних п'єс.

Т. 1.1.1. Робота над поліфонічним твором. Розвиток поліфонічного мислення, робота над багатоголосною фактурою.

Т. 1.1.2. Практичне опанування певного виду поліфонічного багатоголосся. Поняття імітаційної поліфонії. «Уртекст» та редакторські інтерпретації нотного тексту.

Т. 1.1.3. Декодування авторського задуму. Ознайомлення з контекстом та іншими варіантами виконавської інтерпретації музичного твору. Створення власної виконавської концепції твору та робота над її практичною реалізацією.

Т. 1.1.4. Завершальний етап опрацювання поліфонічного твору. Підготовка до концертного виконання.

Т. 1.2.1. Робота над концертною п'єсою кантиленного / віртуозного характеру.

Т.1.2.2. Особливості звуковидобування та інтонування у кантилені / методи роботи над якісним виконанням віртуозних творів.

Т.1.2.3. Втілення художнього образу засобами фортепіанного виконавства. Практичне опанування засобів музичної виразності: динаміка, агогіка, штрихи, педалізація, артикуляція.

Т.1.2.4. Фразування, як художньо-смісловий поділ музичної мови. Музична тема як носій музичної образності, опорна віха формотворення,

засіб творчої комунікації.

Т. 1.3.1. Самостійне вивчення фортепіанної мініатюри. Нотний текст як носій змісту. Моделювання та практичне втілення власної виконавської концепції музичного твору у процесі репетиційної роботи.

Т.1.3.2. Перевірка відповідності власної виконавської інтерпретації жанрово-стильовим та художньо-образним характеристикам твору.

Розділ 2. Виконавська інтерпретація твору великої форми, концертного етюд та п'єси.

Т.2.1.1. Робота над твором великої форми (соната/ концерт/ варіації).

Т.2.1.2. Особливості виконавської інтерпретації сонатної / концертної / варіаційної форми.

Т.2.1.3. Музична драматургія твору великої форми.

Т.3.3.2. Підготовка до підсумкової атестації. Робота над подоланням сценічного хвилювання, формування виконавської надійності, здатності до створення гармонійного комунікативного простору в системі «виконавець - слухач».

.2.1.4. Порівняння різних виконавських інтерпретацій твору, що вивчається. Поняття індивідуального виконавського стилю.

Т.2.2.1. Робота над концертним етюдом. Розвиток технічних навичок.

Т.2.2.2. Аплікатура, координації рук, свобода виконавського апарату.

Т.2.2.3. Єдність художніх та технічних аспектів виконання.

Т.2.2.4. Завершальний етап роботи над обраними творами. Підготовка до концертного виконання.

Т.2.3.1. Вибір та самостійне вивчення фортепіанної мініатюри. Накопичення концертного репертуару.

Т.2.3.2. Музикознавчі знання, музично-інструментальні вміння, креативність та варіативність музично-виконавського мислення у процесі створення власної виконавської інтерпретації

Розділ 3. Виконавська інтерпретація поліфонічного твору (або твору великої форми) та концертної п'єси.

Т.3.1.1. Моделювання виконавських концепцій обраних музичних творів та їх втілення у процесі репетиційної роботи.

Т.3.1.2. Розкриття об'єктивних значень нотного тексту та його суб'єктивно-особистісного змісту; відповідність виконавської концепції авторському задуму, культурно-історичному контексту, жанрово-стильовим вимогам, принципам формотворення та музичної драматургії.

Т.3.1.3. Особливості виконавської інтерпретації музичного твору у контексті ансамблевої /концертмейстерської діяльності.

Т.3.2.1. Творчій підхід до виконавської діяльності. Вдосконалення художнього смаку та формування індивідуального виконавського стилю музиканта.

Т.3.2.2. Формування досвіду художньої активності фахівця, постійного пошуку творчих рішень у створенні виконавських концепцій

музичних творів минулого і сучасності. Підготовка до виробничої (виконавської) практики.

Т.3.3.1. Перевірка професійної компетентності на виробничій (виконавській) практиці за фахом. Koreгування концертної програми.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Денна форма		
	Всього	у тому числі	
інд.		с.р.	
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. Вивчення двох поліфонічних творів барокової доби			
Тема 1. Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента.	5	2	3
Тема 2. Складові якісного прочитання авторського тексту та опанування фактури музичного твору на етапі його розбору. Акцентуація уваги студента на навичках уважного ставлення до аплікатури під час розбору поліфонічного твору барокової доби. Нові аплікатурні тенденції.	6	4	4
Тема 3. Робота над аплікатурою поліфонічних творів з метою досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання.	14	5	10
Тема 4. Типовість та особливості форми твору, що вивчається.	10	4	6
Тема 5. Специфіка музичної мови поліфонічного твору барокової доби.	14	4	10
Тема 6. Опанування вправ для подолання труднощів поліфонічного голосоведіння.	15	6	10
Всього за змістовим модулем 1	99	25	43
Змістовий модуль 2. Робота над музичним твором			
Тема 1. Виявлення жанрових ознак тематичного матеріалу, робота над темпо-ритмічною організацією твору, утриманням єдиного темпу у поєднанні з виразністю інтонування та артикуляції.	6	4	4
Тема 2. Динамічний план твору, вивчення тонального плану, кадансів, кульмінаційних епізодів.	6	4	4
Тема 3. Вивчення метро-ритмічних особливостей твору.	12	4	8
Тема 4. Розробка вправ з метою подолання технічних складностей твору.	11	4	9
Тема 5. Аналіз структури, тематичного матеріалу.	12	2	10
Тема 6. Опанування структурних елементів творів.	13	4	10
Тема 7. Типові закономірності організації виконавської форми твору.	15	6	10

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Денна форма		
	Всього	у тому числі	
інд.		с.р.	
Всього за змістовим модулем 2	75	28	55
Змістовий модуль 3.			
Вивчення творів великої форми доби віденського класицизму			
Тема 1. Виявлення рівня творчих уявлень студента про спадщину композиторів-класиків «віденської» доби.	9	3	6
Тема 2. Робота над особливостями звуковидобування у творах «віденської класики».	9	6	6
Тема 3. Виконавське охоплення твору великої форми або його частини, виконання кадансів, формування кульмінаційних епізодів, складання виконавського плану	14	4	11
Тема 4. Типові закономірності композиційної структури та драматургії концертних циклів «віденської» класики на прикладі Гайдна, Моцарта, Бетховена.	9	6	6
Тема 5. Опрацювання (читання з листа) творів композиторів доби віденського класицизму.	14	4	11
Всього за змістовим модулем 3	55	23	40
Змістовий модуль 4.			
Вивчення творів малих форм різного рівня складності з обов'язковим вивченням п'єси кантиленного характеру та творів українських композиторів			
Тема 1. Підвищення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента щодо спадщини українських композиторів.	3	4	2
Тема 2. Специфіка роботи над творами малих форм.	3	4	2
Тема 3. Робота над інтонаційною виразністю як основою цілісності охоплення твору малої форми.	13	4	12
Тема 4. Робота над звуковидобуванням <i>legato</i> , <i>portato</i> , <i>portamento</i> у кантиленних творах.	13	4	12
Тема 5. Робота над специфікою звукоутворення у мініатюрі.	3	2	2
Тема 6. Артистичне втілення художнього змісту творів під час концертного, конкурсного виступу. Підготовка до виступу.	6	4	4
Тема 7. Виявлення та реалізація жанрових ознак творів.	9	3	6
Всього за змістовим модулем 4	50	25	40

Змістовий модуль 5. Вивчення віртуозних творів різного рівня складності			
Тема 1. Виявлення рівня технічної підготовки.	4	1	3
Тема 2. Робота над розвитком технічних можливостей студента з урахуванням рівня його попередньої підготовки та індивідуальних фізично-моторних якостей. Опанування скрипкових вправ.	14	4	10
Тема 3. Опрацювання окремих елементів музичного твору.	8	2	8
Тема 4. Спрямованість роботи на осмислення головних професійних вимог до творів різних жанрів.	4	3	2
Тема 5. Робота над аплікатурою твору, як необхідною умовою для вдосконаленості виконавства.	12	2	10
Тема 6. Особливості і послідовність роботи над творами віртуозного складу.	6	3	3
Тема 7. Робота над проблемами слухо-рухової координації, опрацювання вправ на матеріалі твору.	13	3	10
Тема 8. Самостійне опрацювання рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців.	4	1	4
Всього за змістовим модулем 5	65	19	50
Загалом у МОДУЛІ 1	282	120	162
МОДУЛЬ 2			
Змістовий модуль 6. Вивчення поліфонічних творів композиторів післябарокової доби			
Тема 1. Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента, спрямованих на технічно якісне втілення поліфонічної фактури. Виконання вправ для опанування поліфонічної фактури.	6	4	2
Тема 2. Конкретні завдання для самостійного опрацювання студентом навичок раціонального та творчого відношення до аплікатурних принципів.	9	3	6
Тема 3. Робота над фактурою, як комплексом засобів музичної виразності.	16	7	9
Тема 4. Темпо-ритмічні жанрові особливості танців у старовинних сюїтах, подолання проблем виконання мелізматики.	14	4	10
Тема 5. Самостійне опрацювання (читання з листа) з різними стилями та жанрами поліфонічних творів післябарокової доби.	10	2	8
Всього за змістовим модулем 6	55	20	35
Змістовий модуль 7. Робота над твором крупної форми			
Тема 1. Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента.	7	2	5
Тема 2. Опанування форми через засоби музичної виразності	18	8	10

при виконання варіацій.			
Тема 3. Робота над розвитком музичного мислення з метою наскрізного розвитку твору.	13	8	5
Тема 4. Вивчення специфіки ансамблевої гри в творах для скрипки з оркестром, розуміння диригентського жесту, знання оркестрової партитури.	16	6	10
Тема 5. Робота над рішеннями прийомів звуковидобування в залежності від стилістичних і жанрових ознак тематизму.	16	6	10
Всього за змістовим модулем 7	70	30	40
Змістовий модуль 8.			
Робота над виконанням мініатюр європейського, українського та російського романтичного стилю			
Тема 1. Робота над комплексом професійних вимог до виконавського втілення романтичного стилю.	3	5	
Тема 2. Розвиток музичного мислення та уявлень студента шляхом асоціативного ставлення до конкретно особистої, образно-сміслової суті творів.	9	5	6
Тема 3. Робота над особливостями творів малої форми, їх ритмічними, штриховими та динамічними особливостями з урахуванням вимог стилю і жанру.	18	8	12
Тема 4. Активізація самостійності творчих музичних рішень, виконавської ініціативи в інтерпретації музичних творів, розвитку образно-асоціативного мислення.	9	5	6
Тема 5. Самостійне опрацювання рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців.	6	2	6
Всього за змістовим модулем 8	45	25	30
Змістовий модуль 9.			
Вивчення та виконання поліфонічного твору барокової доби			
Тема 1. Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента, спрямованих на технічно якісне втілення поліфонічної фактури.	12	6	8
Тема 2. Аналіз поліфонічної фактури з метою виявлення виконавських скрипкових засобів виразності.	9	5	6
Тема 3. Виховання навичок осмислення та раціональності в роботі над стилістичними принципами втілення поліфонічної фактури творів барокової доби.	9	6	6
Тема 4. Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента спрямованих на технічно якісне втілення скрипкової фактури.	15	7	10

Всього за змістовим модулем 9	45	24	30
Змістовий модуль 10. Робота над творами українських авторів XIX–першої половини XX століття			
Тема 1. Виховання навичок цілісного виконання головних завдань музичного твору розгорнутої форми згідно його стилю та образної суттєвості.	6	6	2
Тема 2. Розвиток тембрального уявлення, колористичних можливостей фактури при виконанні творів малої форми.	9	6	5
Тема 3. Стилiстичнi та жанровi особливостi творiв українських композиторiв XIX – першої половини XX столiття.	9	5	5
Тема 4. Робота над вихованням виконавської впевненості, артистизму та розкриття творчої особистості студента.	9	5	5
Тема 5. Сумісний аналіз виступів та конкретні поради щодо усунення існуючих недоліків. Виявлення та втілення виконавського плану твору.	9	4	5
Тема 6. Контроль за самостійним опрацюванням рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців.	8	2	8
Тема 7. Контроль за самостійним вивченням одного твору/частини твору.	10	1	10
Всього за змістовим модулем 10	60	29	40
Загалом у МОДУЛІ 2	301	128	173
МОДУЛЬ 3			
Змістовий модуль 11. Вивчення творів класичного стилю та сонат старовинних композиторів			
Тема 1. Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах класичного стилю.	3	3	2
Тема 2. Робота над особливостями артикуляції та орнаментики у творах класичного стилю.	14	6	10
Тема 3. Типові закономірності композиційної структури та драматургії концертів «віденської» класики на прикладі концертів Гайдна, Моцарта, Бетховена.	14	6	8
Тема 4. Типові закономірності музичної мови композиційної структури та драматургії сонат Кореллі, Вівальді, Верачіні.	17	7	10
Тема 5. Самостійне опрацювання (читання з листа) творів старовинних композиторів.	12	2	10
Всього за змістовим модулем 11	60	24	40

Змістовий модуль 12. Вивчення творів імпресіоністичного стилю			
Тема 1. Виявлення специфіки комплексу засобів музичної виразності імпресіоністичному стилі.	15	5	10
Тема 2. Робота над тембро-колеритом творів імпресіоністичного стилю.	19	8	11
Тема 3. Опрацювання культури звуковидобування у творах імпресіоністичного стилю.	14	6	9
Тема 4. Вміння визначити стильові особливості запису тексту твору імпресіоністичного стилю.	17	7	10
Тема 5. Вміння знаходити у звуковидобуванні виражальну специфіку та відповідні стилю звукові рішення, розвиток тембральних уявлень.	15	6	10
Всього за змістовим модулем 12	80	32	50
Змістовий модуль 13. Виконання твору розгорнутої форми значного рівня складності (романтичного твору)			
Тема 1. Визначення кола проблем при виконанні творів середньої форми.	2	4	
Тема 2. Втілення прийомів формобудування у різних жанрах творів розгорнутої форми.	6	8	4
Тема 3. Робота над засобами музичної виразності, які втілюють стильові ознаки твору.	9	6	6
Тема 4. Робота над звуковидобуванням, як комплексом засобів музичної виразності.	14	6	10
Тема 5. Вирішення технічних проблем при виконанні творів розгорнутої форми.	14	6	10
Всього за змістовим модулем 13	45	26	30
Змістовий модуль 14. Підготовка самостійного вивчення та виконання кантиленного твору західноєвропейського композитора ХІХ ст.			
Тема 1. Специфіка роботи над творами малих форм, робота над інтонаційною виразністю як основою цілісності охоплення твору малої форми.	15	5	10
Тема 2. Робота над звуковидобуванням <i>legato, portamento, portato</i> у кантиленних творах, та розподілу смичка у мініатюрі.	15	7	10
Тема 3. Артистичне втілення художнього змісту творів під час концертного, конкурсного виступу. Підготовка до виступу.	15	5	10
Всього за змістовим модулем 14	45	17	30

Змістовий модуль 15.
Вивчення віртуозних творів, підготовка до публічного виконання

Тема 1. Акцентуація уваги студента на стильових ознаках технічних формул, притаманних тому чи іншому стилю епохи, штрихів, аплікатури та індивідуальним композиторським особливостям музичної тканини.	4	4	
Тема 2. Виховання навичок осмисленого та раціонального підходу в роботі над технічними труднощами, розвиток знань та умінь, набутих попередніми етапами навчання.	6	3	3
Тема 3. Робота над якісною та досконалою виконавською формою творів програми.	15	5	10
Тема 4. Особливості проведення репетицій у концертному приміщенні. Планування репетиції.	4	2	2
Тема 5. Вирішення технічних проблем при виконанні творів розгорнутої форми.	16	6	10
Тема 6. Контроль за виконанням самостійно вивченняї п'єси.	10	1	10
Всього за змістовим модулем 15	55	21	35
Загалом у МОДУЛІ 3	282	120	162

МОДУЛЬ 4

Змістовий модуль 16.
Узагальнення набутого комплексу професійних виконавських навичок.

Тема 1. Вдосконалення навичок виконання та втілення специфіки стилю, закономірностей побудови творів.	9	4	6
Тема 2. Методи роботи над опануванням програми в цілому, над якістю виконавської форми та набуттям відповідного артистизму музичного «висловлювання».	12	3	8
Тема 3. Подальша робота над навичками скрипкової майстерності.	15	3	11
Тема 4. Виконавське втілення стилю, жанру та індивідуальній суттєвості твору.	12	3	8
Тема 5. Виховання у студента художнього смаку, естетичного відчуття, гармонійного поєднання інтелектуального та емоційного ставлення до виконавського процесу як необхідних умов для розкриття його творчої особистості, набуття осмисленої виконавської волі та невимушеної артистичності.	6	3	4
Тема 6. Активізація образно-асоціативного мислення і уявлення.	12	4	8
Тема 7. Обговорення відвіданих студентом художніх музеїв, виставок, театрів, прочитаної студентом літератури.	6	2	4

Тема 8. Розвиток творчих здібностей, художніх уявлень з використанням прикладів з інших видів мистецтв, обговоренням музичних записів та оперування знаннями з інших музичних дисциплін.	6	2	4
Всього за змістовим модулем 16	78	24	53
Змістовий модуль 17. Активізація самостійності студента у вирішенні творчих завдань			
Тема 1. Активізація артистичних та творчих якостей студента, його особистого вкладу у виконання програми.		5	
Тема 2. Робота над виконавським комплексом стильових засобів музичної виразності, специфікою жанру та форми музичних творів.		5	
Тема 3. Визначення проблем звуковидобування відповідно жанру та стилю творів програми виконуваних творів.		5	
Всього за змістовим модулем 17	45	15	30
Змістовий модуль 18. Стильові орієнтири самостійного вивчення творів сучасних композиторів та сонат барокової доби			
Тема 1. Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах сучасного стилю.	4	4	3
Тема 2. Робота над особливостями штрихової техніки та орнаментики у творах барокового стилю.	14	6	11
Тема 3. Типові закономірності композиційної структури та драматургії новітньої музики.	3	6	1
Тема 4. Типові закономірності музичної мови композиційної структури та драматургії сонат старовинних композиторів.	4	4	1
Тема 5. Контрольне прослуховування самостійно вивченого твору сучасних композиторів.	10	2	10
Всього за змістовим модулем 18	35	22	26
Змістовий модуль 19. Розвиток виконавської ініціативи студента в інтерпретації музичних творів			
Тема 1. Стильові особливості виконання творів українських композиторів – класика і сучасного.	7	6	6
Тема 2. Активізація зусиль випускника на розкриття художньої концепції творів державної програми.	6	6	4
Тема 3. Усвідомлення особистих якостей стилю епохи, національного та індивідуального композиторського стилю,	15	5	10
Всього за змістовим модулем 19	28	17	20
Змістовий модуль 20. Удосконалення особистих виконавських якостей студента. Підготовка до виконання програми Державного екзамену з фаху			
Тема 1. Досягнення максимальної виконавської підпорядкованості засобів музичної виразності: осмисленого синтаксису мови, індивідуальній оркестровці, різноманітності прийомів	11	6	8

звуквидобування, виразності ритмічних характеристик.			
Тема 2. Методи роботи над опануванням програми в цілому, над якістю виконавської форми та набуттям відповідного артистизму висловлювання.	9	6	8
Тема 3. Спільна з викладачем та самостійна робота над визначенням головних проблем, притаманних стилю та жанру, специфіці музичної форми виконуваного репертуару.	13	4	8
Тема 4. Спільна та самостійна робота студента над загальними технічними формулами та підпорядкованість їх художнім вимогам.	11	4	8
Тема 5. Робота над максимальною досконалістю форми виконання творів державної програми.	15	6	10
Всього за змістовим модулем 20	59	26	42
Загалом у МОДУЛІ 4	245	104	141
ВСЬОГО	1110	472	638

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ пп	Назва теми	Кількість годин
1.	Складові якісного прочитання авторського тексту та опанування фактури музичного твору на етапі його розбору. Акцентуація уваги студента на навичках уважного ставлення до аплікатури під час розбору поліфонічного твору барокової доби.	4
2.	Робота над аплікатурою поліфонічних творів з метою досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання.	10
3.	Типовість та особливості форми твору, що вивчається.	6
4.	Специфіка музичної мови поліфонічного твору барокової доби.	10
5.	Опанування вправ для подолання складностей поліфонічної фактури.	10
6.	Виявлення жанрових ознак тематичного матеріалу, робота над темпо-ритмічною організацією твору, утриманням єдиного темпу у поєднанні з виразністю інтонування та артикуляції	4
7.	Динамічний план твору, вивчення тонального плану, кадансів, кульмінаційних епізодів	4
8.	Вивчення метро-ритмічних особливостей твору	8
9.	Розробка вправ з метою подолання технічних складностей твору	9
10.	Аналіз структури, тематичного матеріалу сонати або її частини	10
11.	Опанування фактурних елементів творів сонатної форми	10
12.	Типові закономірності організації структури скрипкових концертів «віденської» класики на прикладі творів Гайдна, Моцарта, Бетховена, вивчення мелізматики	10
13.	Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента	6
14.	Робота над особливостями штрихів у творах «віденської класики»	6

15.	Виконавське охоплення твору великої форми або його частини, виконання кадансів, формування кульмінаційних епізодів, складання виконавського плану	11
16.	Типові закономірності виконавської структури та художньої драматургії творів доби «віденської» класики	6
17.	Самостійне опрацювання (читання з листа) творів композиторів доби віденського класицизму	11
18.	Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента.	2
19.	Специфіка роботи над творами малих форм	2
20.	Робота над інтонаційною виразністю як основою цілісності охоплення твору малої форми	12
21.	Робота над звуковидобуванням <i>legato</i> у кантіленних творах	12
22.	Робота над специфікою <i>vibrato</i> у мініатюрі	2
23.	Артистичне втілення художнього змісту творів під час концертного, конкурсного виступу. Підготовка до виступу	4
24.	Виявлення та реалізація жанрових ознак творів	6
25.	Опрацювання окремих елементів музичного твору	8
26.	Спрямованість роботи на осмислення головних професійних вимог до творів різних жанрів	2
27.	Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень учня	3
28.	Робота над розвитком технічних можливостей студента з урахуванням рівня його попередньої підготовки та індивідуальних фізично-моторних якостей. Опанування скрипкових вправ	10
29.	Робота над аплікатурою твору, як необхідною умовою для вдосконаленості техніки	10
30.	Особливості і послідовність роботи над творами віртуозного складу	3
31.	Робота над проблемами слухо-рухової координації, опрацювання вправ на матеріалі твору	10
32.	Самостійне опрацювання рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців	4
33.	Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента, спрямованих на технічно якісне втілення поліфонічної фактури. Виконання вправ для опанування поліфонічної фактури	2
34.	Конкретні завдання для самостійного опрацювання студентом навичок раціонального та творчого відношення до аплікатурних принципів	6
35.	Робота над фактурою, як комплексом засобів музичної виразності	9
36.	Темпо-ритмічні жанрові особливості танців у старовинних сюїтах, подолання проблем виконання мелізматики	10
37.	Самостійне опрацювання (читання з листа) з різними стилями та жанрами поліфонічних творів післябарокової доби	8
38.	Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента	5

39.	Опанування форми через засоби музичної виразності при виконання варіацій.	10
40.	Робота над розвитком музичного мислення з метою наскрізного розвитку твору.	5
41.	Активізація самостійності творчих музичних рішень, виконавської ініціативи в інтерпретації музичних творів, розвитку образно - асоціативного мислення.	10
42.	Робота над рішеннями штрихів в залежності від стилістичних і жанрових ознак тематизму.	10
43.	Розвиток музичного мислення та уявлень студента шляхом асоціативного ставлення до конкретно особистої, образно-сислової суті творів.	6
44.	Робота над особливостями творів великої форми, їх ритмічними, артикуляційними та динамічними особливостями з урахуванням вимог стилю і жанру.	12
45.	Вивчення специфіки ансамблевої гри в творах для скрипки з оркестром, розуміння диригентського жесту, знання оркестрової партитури.	6
46.	Самостійне опрацювання рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців.	6
47.	Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента, спрямованих на технічно якісне втілення поліфонічної фактури	8
48.	Аналіз поліфонічної фактури з метою виявлення виконавських скрипкових засобів виразності	6
49.	Виховання навичок осмислення та раціональності в роботі над стилістичними принципами втілення поліфонічної фактури творів барокової доби	6
50.	Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок студента спрямованих на технічно якісне втілення зміста твору	10
51.	Виховання навичок цілісного виконання головних завдань музичного твору розгорнутої форми згідно його стилю та образної суттєвості.	2
52.	Розвиток тембрального уявлення, колористичних можливостей фактури при виконанні творів малої форми.	5
53.	Стилістичні та жанрові особливості творів українських композиторів ХІХ – першої половини ХХ століття	5
54.	Робота над вихованням виконавської впевненості, артистизму та розкриття творчої особистості студента.	5
55.	Сумісний аналіз виступив на конкретні поради щодо усунення існуючих недоліків. Виявлення та втілення виконавського плану твору.	5
56.	Самостійне опрацювання рекомендованої викладачем додаткової літератури та прослуховування записів видатних виконавців.	8

57.	Самостійне вивчення одного твору/частини скрипкової сонати старовинного композитора.	10
58.	Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах класичного стилю	2
59.	Робота над особливостями артикуляції та орнаментики у творах класичного стилю	10
60.	Типові закономірності композиційної структури та драматургії сонатних циклів «віденської» класики на прикладі сонат Моцарта, Бетховена	8
61.	Типові закономірності музичної мови композиційної структури та драматургії сонат старовинних композиторів	10
62.	Самостійне опрацювання (читання з листа)	10
63.	Виявлення специфіки комплексу засобів музичної виразності імпресіоністичному стилі	10
64.	Робота над тембро-колоритом творів імпресіоністичного стилю	11
65.	Опрацювання культури звуковидобування у творах імпресіоністичного стилю	9
66.	Вміння визначити стильові особливості запису тексту твору імпресіоністичного стилю	10
67.	Вміння знаходити у звуковидобуванні виражальну специфіку та відповідні стилю рішення, розвиток тембральних уявлень.	10
68.	Втілення прийомів формобудування у різних жанрах творів розгорнутої форми.	4
69.	Робота над засобами музичної виразності, які втілюють стильові ознаки твору.	6
70.	Робота над фактурою, як комплексом засобів музичної виразності.	10
71.	Вирішення технологічних проблем при виконанні творів розгорнутої форми.	10
72.	Специфіка роботи над творами малих форм, робота над інтонаційною виразністю як основою цілісності охоплення твору малої форми	10
73.	Робота над звуковидобуванням <i>legato</i> у кантиленних творах, та специфікою штрихів у мініатюрі	10
74.	Артистичне втілення художнього змісту творів під час концертного, конкурсного виступу. Підготовка до виступу	10
75.	Виховання навичок осмисленого та раціонального підходу в роботі над скрипковими труднощами, розвиток знань та умінь, набутих попередніми етапами навчання.	3
76.	Робота над якісною та досконалою виконавською формою виконуваної програми.	10

77.	Особливості проведення репетицій у концертному приміщенні. Планування репетиції.	2
78.	Вирішення піаністичних проблем при виконанні творів розгорнутої форми.	10
79.	Самостійне вивчення п'єси	10
80.	Вдосконалення навичок виконання та втілення специфіки стилю, закономірностей побудови твору сонатної форми.	6
81.	Методи роботи над опануванням програми в цілому, над якістю виконавської форми та набуттям відповідного артистизму висловлювання.	8
82.	Подальша робота над навичками скрипкової майстерності.	11
83.	Виконавське втілення стилю, жанру та індивідуальній суттєвості твору	8
84.	Виховання у студента художнього смаку, естетичного відчуття, гармонічного поєднання інтелектуального та емоційного ставлення до виконавського процесу як необхідних умов для розкриття його творчої особистості, набуття осмисленої виконавської волі та невимушеної артистичності	4
85.	Активізація образно-асоціативного мислення і уявлення	8
86.	Обговорення відвіданих студентом художніх музеїв, виставок, театрів, прочитаної студентом літератури	4
87.	Розвиток творчих здібностей, художніх уявлень з використанням прикладів з інших видів мистецтв, обговоренням музичних записів та оперування знаннями з інших музичних дисциплін	4
88.	Активізація артистичних та творчих якостей студента, його особистого вкладу у виконання програми.	10
89.	Робота над виконавським комплексом стильових засобів музичної виразності, специфікою жанру та форми музичних творів.	10
90.	Визначення проблем звуковидобування відповідно жанру та стилю творів програми виконуваних творів.	10
91.	Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах сучасного стилю	3
92.	Робота над особливостями артикуляції та орнаментики у творах класичного стилю та в сонатах бароко	11
93.	Типові закономірності композиційної структури та драматургії новітньої музики	1
94.	Типові закономірності музичної мови композиційної структури та драматургії сонат І.С. Баха	1
95.	Самостійне вивчення твору сучасних композиторів та сонати А. Кореллі	10
96.	Самостійне вивчення двох творів українських композиторів – класика і сучасного.	6

97.	Активізація зусиль випускника на розкриття художньої концепції творів державної програми .	4
98.	Усвідомлення особистих якостей стилю епохи, національного та індивідуального композиторського стилю	10
99.	Досягнення максимальної виконавської підпорядкованості засобів музичної виразності : осмисленого синтаксису мови, індивідуальній оркестровці, різноманітності прийомів звуковидобування, виразності ритмічних характеристик.	8
100.	Методи роботи над опануванням програми в цілому, над якістю виконавської форми та набуттям відповідного артистизму висловлювання.	8
101.	Спільна з викладачем та самостійна робота над визначенням головних проблем, притаманних стилю та жанру, специфіці музичної форми виконуваного репертуару.	8
102.	Спільна та самостійна робота студента над загальними технічними формулами фактури та підпорядкованість їх художнім вимогам.	8
103.	Робота над максимальною досконалістю виконавської форми творів державної програми.	10
	Всього годин:	638

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Підсумковими формами контролю з дисципліни «Спеціальний інструмент (фах)» за професійним та творчим розвитком студентів освітнього ступеня «Бакалавр» є іспити у 2 – 7 семестрах, залік з оцінкою у 1 семестрі та державний екзамен наприкінці 8 семестру. Крім того, протягом кожного семестру (за винятком 1 семестру) студент освітнього ступеня «Бакалавр» мусить не менше одного разу виступити в академічному концерті з спеціально підготовленою програмою, що створює певну ритмічність сценічного досвіду та виступає своєрідним аналогом обов'язкового семінару. Репертуар, що вивчається та апробується на сцені студентом, фіксується у особовій репертуарній картці студента, яка слугує матеріалом для характеристики державній екзаменаційній комісії. Репертуарні картки віддзеркалюють весь творчий шлях студента, свідчать про ступінь його виконавської активності, виключають повтори на заліках та іспитах виконуваних раніше творів, дозволяють ліквідувати нестачу у репертуарі студента творів тих або інших жанрів та стилів.

ЗАЛІКОВІ ТА ІСПИТОВІ ВИМОГИ

Курс	Семестр	Семестр
	1 сем.	2 сем.
1	Залік: дві гами, два етюд	Академ.концерт: Вільна програма Іспит:

	або каприси	поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса
2	3 сем. Академ.концерт: Вільна програма Іспит: поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса	4 сем. Академ.концерт: Вільна програма; Залік: поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса
3	5 сем. Академ.концерт: Вільна програма Іспит: поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса	6 сем. Академ.концерт: Вільна програма; Залік: поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса
4	7 сем. Академ.концерт: Вільна програма Залік: поліфонія; крупна форма; віртуозна п'еса	8 сем. Академ.концерт: Вільна програма; Колоквіум з фаху Державний екзамен: поліфонія; крупна форма; дві різнохарактерні п'еси

**Орієнтовні залікові та іспитові програми з дисципліни
«Спеціальний інструмент (фах)»
для студентів освітнього ступеня «Бакалавр»**

1 курс, 1 семестр /залік/

1 курс, 2 семестр /іспит/

2 курс, 3 семестр /іспит/

2 курс, 4 семестр /залік/

3 курс, 5 семестр /іспит/

3 курс, 6 семестр /залік/

4 курс, 7 семестр /іспит/**4 курс, 8 семестр / державний іспит/****РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ**

У 1, 3, 5 та 7 семестрах обов'язковим є виконання вільно вибраної частини репертуару модуля на академічному концерті, яке оцінюється згідно затверджених критеріїв та має ваговий коефіцієнт 40%. Виконання частини репертуару модуля під час екзамену також оцінюється згідно затверджених критеріїв та має ваговий коефіцієнт 60%.

У 2, 4 та 6 семестрах обов'язковими є виконання вільно вибраної частини репертуару модуля на академічному концерті, оцінка має ваговий коефіцієнт 20%; виконання обов'язкової частини модуля згідно курсових вимог, оцінка має ваговий коефіцієнт 30%; виконання іншої обов'язкової частини репертуару модуля під час екзамену, ваговий коефіцієнт оцінки 50%.

Таким чином підсумкова оцінка у непарних семестрах складається з оцінки за академічний концерт (бал x 0,4) та оцінки за екзамен (бал x 0,6). У парних семестрах - з оцінки за академічний концерт з вільною програмою (бал x 0,2), оцінки за академічний концерт з обов'язковою програмою (бал x 0,3) та оцінки за екзамен (бал x 0,5).

Розрахунок вагового коефіцієнта оцінки

	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6
100	10	20	30	40	50	60
95	9,5	19	28,5	38	47,5	57
90	9	18	27	36	45	54
85	8,5	17	25,5	34	42,5	51
80	8	16	24	32	40	48
75	7,5	15	22,5	30	37,5	45
70	7	14	21	28	35	42
65	6,5	13	19,5	26	32,5	39
60	6	12	18	24	30	36
40	4	8	12	16	20	24
20	2	4	6	8	10	12

Рекомендовані джерела інформації

1. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано): навчально-методичний посібник. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 100 с.
2. Деменко Б. Робота піаніста над поліритмічними труднощами. *Питання*

- фортепіанної педагогіки та виконавства*. Київ: Муз. Україна, 1981. С. 51-61.
3. Жигінас Т. В. Методичні засади підготовки майбутніх вчителів музики до концертно - освітньої діяльності серед дітей та юнацтва: дис. к. пед. наук: 13.00.02. К, 2007. 220 с.
 4. Курковський Г.В. Питання фортепіанного виконавства. Збірник статей. Київ: Муз. Україна, 1983. 139 с.
 5. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
 6. Милич Б.О. Про формування і вдосконалення викладацької майстерності педагогів-піаністів. К.: Муз. Україна, 1971. 62 с.
 7. Михалюк А. М. Значущість українського фортепіанного мистецтва як засобу формування виконавської культури майбутніх учителів музики. *Педагогічні науки. Випуск 126*. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. С. 109-115.
 8. Некрасов Ю. Комплексне навчання гри на фортепіано: Навч.-метод. посіб. Одеса: АстроПринт, 2000. 148 с.
 9. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства: Збірник статей. / Ред. та упорядкування А.Й. Корженевського. К.: Музична Україна, 1981. 116 с.
 10. Польська І. Проблеми жанрової типології фортепіанного виконавства. *Культура України. Мистецтвознавство*. Х., 2000. Вип. 6. С. 171-180.
 11. Рябуха Н. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва ХХ - початку ХХІ ст. Харків, 2016. 334 с.
 12. Рябуха Н. Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації. Харків, 2010. 258 с.
 13. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки: метод. посіб. Тернопіль: СМП «АСТОН», 2000. 68 с.
 14. Склярів О. Д. Методика викладання курсу фортепіано (формування і розвиток виконавських навичок учнів): Навч. посіб. Х.: ХДАК, 2002. 192 с.
 15. Фоміна Т. М. Стильові принципи фортепіанного виконання і можливості індивідуальної виконавської інтерпретації. Одеса: Астропринт, 2014. 136 с.
 16. Шульгіна В.Д. Українська музична педагогіка: [для студ. вищ. навч. закл.]. Вид. 2-ге, допов. К.: ДАКККіМ, 2008. 263 с.

Орієнтовний репертуар (нотні видання):

Поліфонія: І.С. Бах. Прелюдія і fuga з ДТК (т.І або II). Французькі та англійські сюїти. Партити. Д. Шостакович. Прелюдія і fuga (24 прелюдії і fugи). М. Скорик. Прелюдія і fuga (12 прелюдій і fug). П. Чайковський. Прелюдія і fuga. С. Франк. Прелюдія, хорал і fuga. Прелюдія, fuga і варіація.

Сонати: Й. Гайдн. Соната (тт. 1-4). В.-А. Моцарт. Соната (тт. 1-2). Л. Бетховен. 32 сонати для ф-но. М. Клементі. Сонати. Д. Скарлаті. Сонати. Е. Гріг. Соната. Ф. Шуберт Сонати для ф-но.

Концерти: Й. Бах (d-moП, f-moП, g-moП). Й. Гайдн ф[^]шг, G-dur). В.Моцарт (№№127). Л. Бетховен (№№ 1-3). Ф. Мендельсон [^]-тої). Р. Шуман. Ф. Шопен (№№1,2). Ф. Ліст (№1), Е. Гріг. К. Сен-Санс (№2,5). П. Чайковський (№№1,2). О. Глазунов, М. Аренський, О. Скрябін, С. Рахманінов (№№1-3). С. Прокоф'єв (№№1-3). М. Равель (№1). Д. Шостакович (№№1,2). Ф. Пуленк. М. Рубінштейн (№4). Д. Гершвін, Л. Ревуцький, М. Балакірев.

Концертні етюд: М. Мошковський. 15 віртуозних етюдів. Ф. Шопен. Етюд ор. 10, 25. Етюд Ф. Ліста, О. Скрябіна, С. Рахманінова, К. Дебюссі. В. Косенко. Концертні та трансцендентні етуди.

П'єси: Ф. Мендельсон. Пісні без слів. Ф. Шопен: Вальси, Мазурки, Прелюдії, Ноктюрни. Ф. Шуберт: Експромти, Музичні моменти, Фантазії. Р. Шуман: Новелети; Фантастичні сцени; Карнавал; Крейслеріана; Метелики, Мрії. Ф. Ліст: П'єси з циклу «Роки мандрів». Ноктюрни, Мефісто-вальс, «Втіхи», «Лорелея». П. Чайковський: п'єси з циклу «Пори року», Ноктюрн (фа мажор), Пісня без слів, Думка, Романс. С. Рахманінов: Етюд-картини, Прелюдії, Музичні моменти. О. Скрябін: Прелюдії, Етуди, Поеми. К. Дебюссі. Прелюдії.

П'єси українських композиторів: М. Лисенко. Прелюд до мінор, Концертний Вальс, Експромт ля мінор, Мрії. Б. Лятошинський. Відображення, Прелюдії; Л. Ревуцький. Прелюдії тв. 4, 7, 11; Пісня. В. Косенко. Поеми-легенди №1-2. М. Скорик. Партита №5 (Вальс, Арія, Фінал). М.Штогаренко Етюд-малюнки. І. Шамо. Берізка, Веснянка, цикл "Гуцульські акварелі", «Українська сюїта». М. Кармінський. П'єси з Партит. Ю. Іщенко. Токата. І. Сасько. Цикл «Відгомін століть». Сильвестров В. «П'ять п'єс»; «Тріада»; «Кіч-музика»; Багателі. Б. Фільц «Десять закарпатських новелет», «Київський триптих».

